

ประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

The Effectiveness of the Sangha Administration

พระสมบัติน สุขทวีเลิศพงศ์ และ วรเดช จันทรร

Phra Sombat Sukthaweerlertpong, Voradej Chandarasorn

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยชินวัตร

Doctor of Public Administration Program, Shinawatra University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ เป็นกรณีศึกษาวัดในเขตจังหวัดนครปฐม 6 ด้าน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการจำนวน 400 รูป จากประชากรพระสังฆาธิการจำนวน 1,273 รูป ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มี อายุ 41 – 50 ปี มีพรรษา 21 – 30 พรรษา จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จบนักธรรมชั้นเอกและไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม ประสิทธิภาพของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านงานสาธารณูปการ ด้านงานการปกครอง ด้านงานศึกษาสงเคราะห์ ด้านงานศาสนศึกษา ด้านงานเผยแผ่ศาสนาธรรมและด้านงานสาธารณสงเคราะห์ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มากที่สุดโดยลำดับได้แก่ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส (X_1) คุณภาพการบริหาร (X_2) และการมีส่วนร่วมสนับสนุน (X_3) ตามลำดับ โดยมีสมการพยากรณ์ $Y = 0.759 + 0.4291 + 0.4212 + 0.4183$ ค่า R Square = 0.761 การวิจัยนี้ ได้ค้นพบทฤษฎีสำคัญที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ ทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีการบริหารและทฤษฎีการมีส่วนร่วมและได้สะท้อนให้เห็นว่าวัดยังมีการบริหารงานตามทฤษฎีองค์การในระบบปิดเพราะประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสเป็นหลัก จึงควรที่จะเปิดการบริหารกิจการวัดให้มีผู้มีส่วนร่วมสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมภายนอกตามทฤษฎีองค์การระบบเปิดให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหาร, คณะสงฆ์

Abstract

This is a qualitative research that has the objective of studying the effectiveness in the administration of ecclesiastical affairs by the Sangha committee, a case study of temples in the area of Nakornpathom province on 6 aspects, collecting data from a sample population of 400 abbots from a population of 1,273 Buddhist abbots. Research findings found that the majority of abbots are aged between 41-50 years, having experienced 21-30 Buddhist Lent periods, with bachelor's degree or equivalent, completed advanced level Dharma studies, and without Buddhist theological qualifications. Effectiveness in the administration of ecclesiastical affairs was found to be at a high level in every aspect, namely construction/renovation, administration, social welfare education, religious education, religious propagation, and public assistance. Results of multiple regression analysis concluded that factors leading to the effectiveness in the administration of

ecclesiastical affairs, accordingly ranked from the highest are as follows: the abbot's leadership (X_1), quality of administration (X_2), and supportive participation (X_3), whereby the predicting equation is $Y = 0.759 + 0.4291 + 0.4212 + 0.4183$, R Square value = 0.761 Research discovered important theories which brings about effective administration of ecclesiastical affairs, namely leadership theory, management theory, and participation theory; and also reflected that temples are still managed in accordance with the closed system organizational theory, since the effectiveness in the administration of ecclesiastical affairs continues to depend mainly on the abbot's leadership. Hence the administration of ecclesiastical affairs should be increasingly opened up with the open system organizational theory.

Keywords: effectiveness, administration, Sangha

บทนำ

ประเทศไทยในอดีตพระพุทธศาสนารวมทั้งการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีขึ้นในยุคสมัยสุโขทัยโดยมีปรากฏอย่างชัดเจนในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ได้มีการตราไว้ในกฎหมายเทียบบาลกาลต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงอนุเคราะห์ในการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยการที่ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 (ร.ศ. 121) ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลรัชกาลที่ 8 ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยทรงยกเลิกฉบับแรกที่ใช้ในการปกครองนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้คล้ายกับการปกครองฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นใหม่ พ.ศ. 2505 ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากฉบับที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออก

ประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินการกิจการคณะสงฆ์รวมถึงกิจของพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานที่สำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และยังเป็นรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวัด มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุดได้มีบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไว้ว่า วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535) วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆรองรับ วัดทุกวัดในทั่วราชอาณาจักรไทยย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดาวันแต่สิทธิและหน้าที่ในบางประการจะทำเองมิได้วัดจึงต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือการแสดงเจตนา ที่ต้องการกระทำตามความเหมาะสมดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา 36 มีอำนาจตามมาตรา 37 และมาตรา 38 และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 55 และไวญจกรเป็นเจ้าพนักงานโดยตำแหน่งที่ให้การสนับสนุนตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุนี้ตำแหน่งเจ้าอาวาส

จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยดี

วัดจึงมีความสำคัญทางสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยมีประชาชนจำนวนมากนับถือพระพุทธศาสนาและที่สำคัญประชาชนส่วนใหญ่ระดับชั้นผู้ปกครองนับถือพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ และส่งผลให้เกิดเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมในทุกด้านของสังคมไทยวัดจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อประชาชนและวัดยังเป็นองค์การหลักทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ วัดเป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อเป็นศาสนทายาทในการสืบสานอายุพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรต่อไปและเมื่อพิจารณาในทางสังคมจากอดีตที่ผ่านมาแล้วจะพบว่าวัดในพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย หรือวิถีชีวิตในชุมชนและสังคมไทยเป็นอย่างมาก วัดเป็นสถานที่พำนักอาศัยเป็นที่ให้คำแนะนำทางจิตใจเป็นที่ให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ พระสงฆ์จะเป็นผู้นำท้องถิ่นในการร่วมมือพัฒนาชุมชน วัดจะเป็นศูนย์รวมของชุมชนและเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีทางพระพุทธศาสนา วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนที่ช่วยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสงบเรียบร้อย และการประพฤติที่ดีทำให้มีศีลธรรมในสังคม ที่สำคัญวัดมีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคมไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ และหลักของการใช้ชีวิตเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตในแต่ละวันส่วนนี้จึงทำให้เกิดการเคารพนับถือพระพุทธศาสนาไปสู่ทุกชนชั้นของสังคมอย่างกว้างขวาง (พระราชมุนี, 2530) จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของคนไทยมาช้านานมีความสัมพันธ์กับคนไทยอย่างแน่นแฟ้นพระพุทธศาสนาจึงนับได้ว่าเป็นศาสนาที่สำคัญสำหรับสังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะวิถีชีวิตของชาวไทยเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย ล้วนมีพฤติกรรมที่ได้รับอิทธิพลหรือมีผลมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี สังคมไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติติดต่อกันมายาวนานจนถึงปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลาถึง 700 กว่าปี สิ่งที่เห็นได้ในสังคมไทยในปัจจุบันจึงเต็มไปด้วยสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีจำนวนมากมาย เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ พระปรางค์เจดีย์ ศาลาบำเพ็ญกุศล พระพุทธรูป

รูป พระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น (จันทน์ ทองประเสริฐ, 2532) สอดคล้องกับความเห็นของ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2543) ว่าคนไทยเกือบทั้งประเทศนับถือพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษาอบรมศีลธรรม เผยแผ่ศาสนา รวมทั้งด้านสาธารณสงเคราะห์ การสมาคม วัดเป็นที่ให้คำปรึกษาปัญหา เป็นสถาบันที่ช่วยแก้ไขปัญหาทางครอบครัวทางสังคมและชุมชนจึงแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องพึ่งวัดหรือพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นประเพณีการบวชเรียนประเพณีการทำความเคารพ การกราบไหว้สมาชิกรอบครัวนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาแล้วยังแสดงให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างฝ่ายภิกษุสงฆ์และฝ่ายฆราวาสวัดจึงมีความสำคัญต่อคนไทยตั้งแต่สมัยโบราณยาวนานมาจนถึงปัจจุบันวัดยังเป็นศูนย์รวมของคนท้องถิ่นเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาสืบทอดกันมารวมถึงการดำรงชีวิตประจำวันในชุมชนประชาชนความเป็นอยู่เนื่องด้วยวัดหรือพระพุทธศาสนาวัดจึงมีความสัมพันธ์กับประชาชนหรือชุมชนจึงนับได้ว่าวัดมีความสำคัญตั้งแต่เกิดจนตายซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้แสดงให้เห็นได้ถึงหน้าที่สำคัญของวัด

เมื่อวัดมีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วการบริหารกิจการของวัดหรือการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งแต่ในปัจจุบันการบริหารกิจการของวัดหรือการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ยังมีปัญหาโดยเฉพาะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐมนั้นยังเกิดปัญหาด้านการปกครองการก่อสร้างและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งยังมีการดำเนินงานที่ล่าช้าในการจัดกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง สถานที่ของวัดยังจัดการที่ไม่เรียบร้อยไม่เป็นสัดส่วนและที่เห็นได้ชัดคือขาดการมีส่วนร่วมในการทำงานไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานของคณะสงฆ์การร่วมกิจกรรมของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติยังขาดตกบกพร่องรวมถึงการบริหารคณะสงฆ์ ผู้นำคณะสงฆ์บางรูปไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร การบริหารตามภารกิจของสงฆ์ยังขาดตกบกพร่องมีการละเลยในการปกครองบางครั้งผู้บริหารไม่ให้การดูแลเอาใจใส่ดูแลพระภิกษุสามเณรที่เป็นสัทธิวิหาริกที่ได้อุปสมบทหรือมาอยู่อาศัยภายในวัดภายใต้การดูแลทำให้เกิดการปกครองไม่ทั่วถึงจึงเป็นข่าวไม่เว้นแต่ละวันซึ่งส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่พระพุทธศาสนาโดย

ทางตรงและโดยทางอ้อม ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้รับข้อมูลจากการประชุมประจำปี (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) ของคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐมยกตัวอย่างคดีการปลดพระโกศลจิตตานริขะเจ้าอาวาสวัดบ้านยางให้พ้นจากตำแหน่งด้วยความย่อหย่อนในพระธรรมวินัยและย่อหย่อนในการปกครองคณะสงฆ์จึงให้พ้นจากตำแหน่งคณะสงฆ์และได้มีการไปตรวจเยี่ยมได้ประเมินการปฏิบัติหน้าที่ได้ข้อสรุปการประเมินปรากฏว่าหลายวัดในจังหวัดนครปฐมยังมีปัญหาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และจากการปฏิบัติของผู้ศึกษาที่มีประสบการณ์ถึง 20 ปี หรือ 20 พรรษา รวมถึงจากการสังเกตการบริหารงานของคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีความเป็นจริงในด้านของปัญหาดังที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐมโดยให้เกิดการสอดคล้องกับพระพุทธศาสนาที่ต้องก้าวไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่งเป็นเหตุให้คณะสงฆ์ต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสมีภารกิจที่เป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบการบริหารจัดการวัดในทุกๆด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ร่วมกันรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ต้องก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา (พระพรหมดิลก, 2556) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารวัดที่ดี คือการปกครองการบังคับบัญชากำกับดูแลการให้คำแนะนำให้การสั่งสอนภิกษุสามเณร และชี้แนะหลักธรรมแก่ฆราวาส ผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมด้วยการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆภายในวัดให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด ในที่นี้เจ้าอาวาสจึงมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารจัดการภารกิจที่มีวัดในทุกๆด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดทุก ๆ รูปได้ศึกษาหน้าที่ของตนและปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพส่งผลก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด แต่ปัญหาที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพที่สำคัญ

ที่สุดคือ ยังมีเจ้าอาวาสจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้เพียงพอในการให้การแนะนำสั่งสอนประชาชนที่มากไปกว่านั้นเจ้าอาวาสจำนวนมากยังปล่อยปละละเลยในการดูแลพระภิกษุสามเณร ในการปกครองให้ประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยละเลยการดูแลรับผิดชอบเอาใจใส่ในพระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยปกครองแบบปล่อยไปตามยถากรรม ไม่มีการสนับสนุนด้านการศึกษาไม่ให้คำแนะนำไม่อบรมสั่งสอนด้านพระธรรมวินัย จึงขาดประสิทธิภาพในปฏิบัติส่งผลส่งผลให้ขาดประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมของการเป็นสมณะสารูปที่ดี ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่สำคัญในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2505) ตามมาตรา 37 และมาตรา 38

จากเหตุผลเบื้องต้นผู้ศึกษาในฐานะเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งที่มีหน้าที่ในการบริหารงาน 6 ด้านในเขตจังหวัดนครปฐม จึงมีความต้องการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐมว่ามีการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลครบถ้วนทั้ง 6 ด้านหรือไม่ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ให้พระสงฆ์ระดับผู้บริหารและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดในเขตจังหวัดนครปฐมรวมถึงยังสามารถนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ของวัดในเขตจังหวัดนครปฐมอีกทั้งเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐมให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

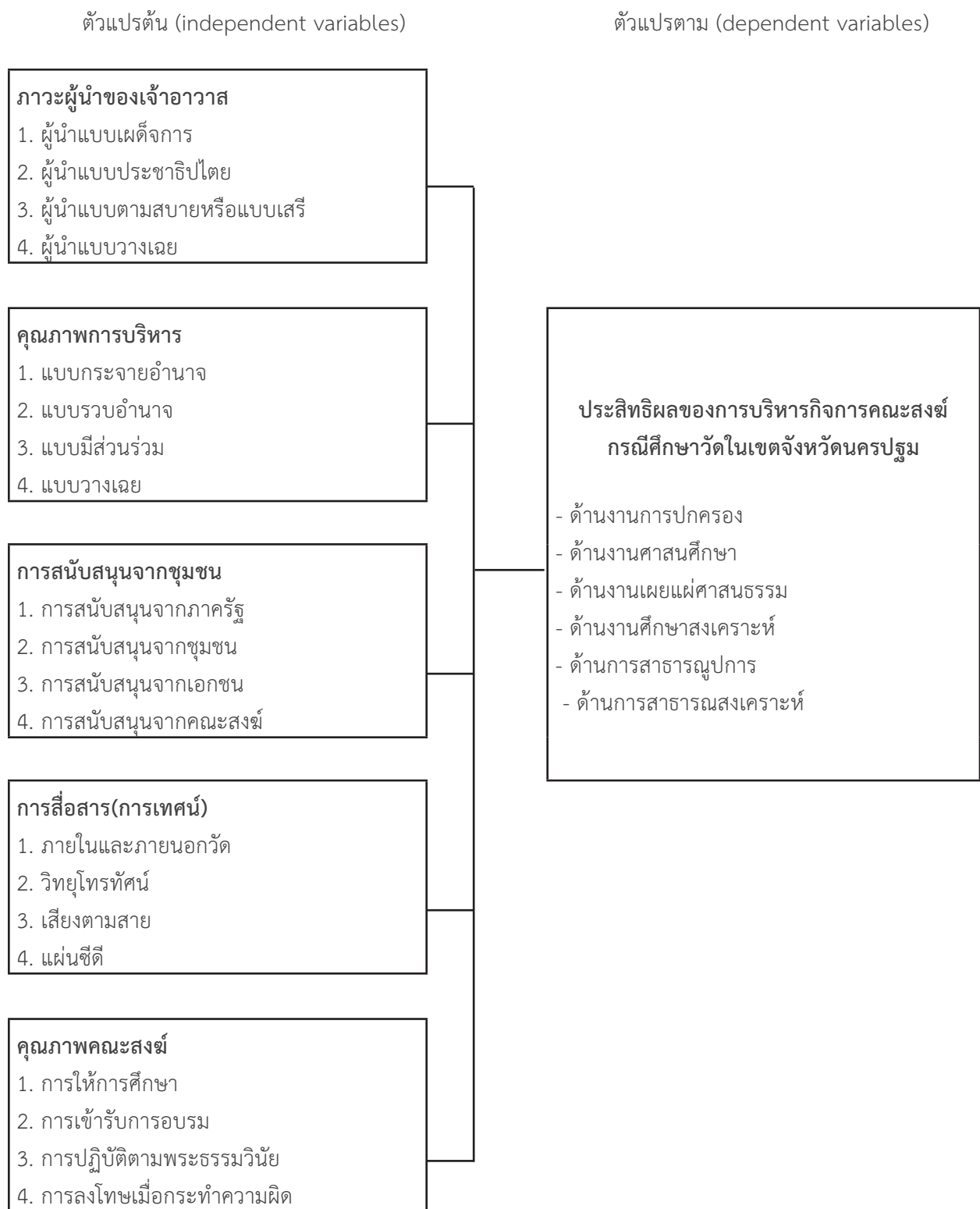
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์กรณีศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการ

พัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในเขตจังหวัดนครปฐมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์กรณีศึกษาวัดในเขตจังหวัดนครปฐม มีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านกรณีศึกษาวัดในเขตจังหวัดนครปฐม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยศึกษาเฉพาะประเด็นประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์กรณีศึกษาวัดในเขตจังหวัดนครปฐมจำนวน 6 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านงานการปกครอง (2) ด้านงานศาสนศึกษา (3) ด้านงานศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านงานเผยแผ่ศาสนาธรรม (5) ด้านงานสาธารณูปการ (6) ด้านงานสาธารณสงเคราะห์

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (independent variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลและการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดนครปฐมผู้ศึกษาตัวแปรดังนี้

- 1.1 อายุ
- 1.2 จำนวนพรรษา
- 1.3 วุฒิการศึกษาสามัญ
- 1.4 วุฒิการศึกษาทางธรรม
- 1.5 วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม
- 1.6 ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส
- 1.7 คุณภาพการบริหาร
- 1.8 การสื่อสาร(การเทศน์)
- 1.9 การมีส่วนร่วม
- 1.10 คุณภาพคณะสงฆ์

2. ตัวแปรตาม (dependent variables) คือ ประสิทธิภาพของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ วัดในเขตจังหวัดนครปฐม จำแนกเป็น 6 ด้านตามแบบแผนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่

- 2.1 ด้านงานการปกครอง
- 2.2 ด้านงานศาสนศึกษา
- 2.3 ด้านงานศึกษาสงเคราะห์
- 2.4 ด้านงานเผยแผ่ศาสนาธรรม

2.5 ด้านงานสาธารณูปการ

2.6 ด้านงานสาธารณสงเคราะห์

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ วัดในเขตจังหวัดนครปฐม ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 ถึง เดือน มกราคม 2559 เป็นเวลารวม 9 เดือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ในเขต จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 รูป ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของคอคแรน (Cochran,1977) ใช้ได้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอนแต่ทราบว่ามีจำนวนมากและต้องการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accident sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่มีประเด็นสำคัญที่จะใช้วัดประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์จำนวนทั้งสิ้น 79 ข้อ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นตัวแทนของคณะสงฆ์ซึ่งไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ คือ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสุพรรณบุรี 60 ชุด หลังจากนั้น ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ (alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบัค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.973 ซึ่งมากกว่า 0.80 ค่าความเชื่อมั่นถือว่าใช้ได้ นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์(Index Objective Congruence--IOC) ได้ค่า IOC 0.80 มากกว่า 0.70 ข้อคำถามถือว่าใช้ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเป็นอันดับต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยชินวัตรโดยมีขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยทำหนังสือถึงเจ้าคณะจังหวัดและแนบหนังสือในการขอเก็บข้อมูลแก่ท่านเจ้าคณะจังหวัดจังหวัด โดยผ่านทางเลขาเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เพื่อขอเก็บข้อมูล พระสังฆาธิการทุกระดับในเขตจังหวัดนครปฐม ก่อนที่ผู้วิจัยจะเดินทางไปแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ประสานงานแต่ละวัดในเขตจังหวัดนครปฐม เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปแจกพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครปฐม พร้อมกันนั้นได้มีการชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้นของแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มากที่สุด โดยแบบสอบถามในการวิจัยมีทั้งหมด 400 ชุด เมื่อผู้วิจัยได้ชี้แจงแนะนำรายละเอียดและแจกแบบสอบถามหลังจากนั้นแล้วจึงกำหนดวันไปเก็บแบบสอบถามโดยให้ระยะเวลาที่นัดวันเก็บแบบสอบถามใช้ระยะเวลา 60 วัน ก่อนจะถึงกำหนดเวลานัดเก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ประสานงานเลขาวัดอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการยืนยันเป็นที่แน่นอนในการกรอกแบบสอบถามเสร็จสมบูรณ์ทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตัวเองแล้วคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกเหลือเพียงแต่แบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกต้องแล้วเท่านั้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการ คือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตจังหวัดนครปฐมจำนวน 400 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-Test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two Way ANOVA) และการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการพัฒนาประสิทธิผลการบริหาร ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ด้านการบริหารของเจ้าอาวาส ด้านการสื่อสาร (การเทศน์) ด้านการสนับสนุนจากชุมชนและด้าน

คุณภาพคณะสงฆ์ กับตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยทำการทดสอบวิเคราะห์ด้วยสถิติ Multiple Regression Analysis กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ประสิทธิภาพของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

1. ด้านงานสาธารณูปการ ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $SD=0.38$)
2. ด้านงานการปกครอง ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, $SD=0.10$)
3. ด้านงานศึกษาสงเคราะห์ ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, $SD=0.33$)
4. ด้านงานศาสนศึกษา ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, $SD=0.16$)
5. ด้านงานเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $SD=0.22$)
6. ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $SD=0.22$)

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผล ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวม ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส (X_1) มากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหาร (X_2) และอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยการมีส่วนร่วมการสนับสนุน (X_3) ตามลำดับ สามารถแสดงสมการได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ $Y = 0.759 + 0.4291 + 0.4212 + 0.4183$ ค่า R Square = 0.761 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากตารางดังต่อไปนี้

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในเขตจังหวัดนครปฐมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะ

ส่งผลอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในเขตจังหวัดนครปฐมสามารถปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมการสนับสนุน จำเป็นต้องมีการสนับสนุนให้เกิดปัจจัย 3 ด้านนี้จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสเป็นปัจจัยอันดับแรกที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ เพราะเหตุว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบและมีอำนาจสูงสุดในการดำเนินการการบริหารจัดการองค์กรภายในวัดรวมทั้งเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่ดีต้องยึดหลักธรรมอันเป็นคุณธรรม เพื่อนำพาหมู่คณะและสังคมไปสู่ความสงบสุขตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ผู้นำหรือภาวะผู้นำยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมสร้างให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ในฐานะหัวหน้างานสามารถควบคุมให้ผู้นั้นได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย นโยบาย แผนงาน หรือความต้องการของหัวหน้างาน ดังนั้น องค์กรทุกองค์การจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เพื่อที่จะนำองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนำไปสู่ความสำเร็จตามนโยบายขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เทียน ทองแก้ว (2545, น. 23) ที่ว่า ความเป็นผู้นำเป็นหน้าที่หนึ่งในหลายๆหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้นำกับผู้บริหารจึงแตกต่างกันกล่าวคือผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่กำหนดขึ้นในองค์การ มีอำนาจโดยตำแหน่งและได้รับความคาดหวังในหน้าที่เฉพาะเจาะจงจะมุ่งเน้นที่การควบคุม การตัดสินใจ และผู้บริหารจะต้องมีลักษณะของผู้นำ (leadership) ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดก็ตาม ส่วนผู้นำจะไม่ได้รับมอบอำนาจทางสายงานแต่มีอำนาจโดยวิธีอื่น มีบทบาทที่กว้างกว่าบทบาทผู้บริหาร ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารหรือต่อตัวผู้บริหาร เพราะภาวะผู้นำจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จของหน่วยงานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์

ขององค์การได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (leadership)

2. ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์จัดอยู่ในลำดับที่สอง เพราะ เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่รับผิดชอบภารกิจต่างๆ ภายในวัด ดังนั้น เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงานสูง มิฉะนั้นการบริหารงานจะไม่สำเร็จ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องเป็นผู้บริหารที่ดีและมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ทุกขณะต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ และมีความสามารถในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสนาะ ดิยาว (2544, น. 2) ที่ได้นำเสนอหลักสำคัญของการบริหาร มีลักษณะ คือ (1) การบริหารเป็นการทำงานกับคน และโดยอาศัยคน การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สาเหตุสำคัญของการบริหารแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความเป็นผู้นำ และสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้ (2) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ต้องอาศัยความร่วมมือของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จเป้าหมายได้

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมการสนับสนุนช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ เพราะเหตุว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชนและประชาชนผู้มีจิตศรัทธา เพื่อให้เกิดการระดมความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด โดยการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นการได้รับการสนับสนุนทางด้านระบบกฎหมายสนับสนุนด้านทุนทรัพย์การก่อสร้างถาวรวัตถุ ช่วยดำรงรักษาในการสืบทอดธรรมสนับสนุนผู้เผยแผ่ธรรมผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรมและการเผยแผ่เพื่อสืบทอด สืบทอดธรรมให้ดำรงอยู่ในโลกสำหรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนนั้น เจ้าอาวาสเป็นผู้

ที่มีบทบาทสำคัญ ที่จะช่วยให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือกับภาครัฐ เพื่อนำทรัพยากรและความรู้ความชำนาญมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ และภาครัฐเองจะเตรียมความพร้อมตัวเองอย่างไร ทั้งในแง่ความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการเงินและการบริหารจัดการความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความสำเร็จของความร่วมมือภาครัฐและเอกชนยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ความมีประสิทธิภาพในแง่ของกฎหมายที่มีความชัดเจน และเป็นธรรม ความพร้อมและบทบาทของสถาบันที่เกี่ยวข้อง การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว และโปร่งใส ความเป็นไปได้ของโครงการ และการสนับสนุนทางการเมืองของภาคประชาชน ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคเอกชนในการสร้างความคุ้มค่า และบริการคุณภาพอย่างเสมอภาค และการเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการแข่งขันทั้งระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน หรือในระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเอง ส่วนการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธา หมายถึง ความศรัทธาในการสนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อสร้างถาวรวัตถุในและการจัดโครงการบรรพชาอุปสมบท พระภิกษุ สามเณร ภาคฤดูร้อน บวชชีพราหมณ์ รวมทั้งเครื่องใช้ที่มีความจำเป็นแก่สงฆ์ เป็นต้น ทั้งนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2537, น. 12-15) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่รัฐจะต้องมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา คือ (1) เป็นหน้าที่เกี่ยวกับธรรม หรือหน้าที่ต่อธรรม คือ รัฐโดยเฉพาะผู้ปกครองที่ดี ต้องเป็นผู้ไฝ่ธรรม แสวงหาธรรม และเป็นผู้เชิดชูธรรม พระสงฆ์หรือทางฝ่ายศาสนานั้นเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรมเป็นผู้เผยแพร่สืบทอดธรรมให้ดำรงอยู่ในโลก ในสังคม เพราะฉะนั้น รัฐทำหน้าที่ในการที่จะช่วยผู้ดำรงรักษาสืบทอดธรรมเผยแพร่วรรณการทำเช่นนี้ได้ชื่อว่า รัฐได้เชิดชูธรรมด้วย

4. จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วัดเป็นองค์กรแบบพิเศษ คือ วัดยังมีการบริหารงานแบบดั้งเดิมหรือเป็นการบริหารงานแบบระบบปิด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการบริหาร โดยการรวมอำนาจในการสั่งการและตัดสินใจไว้ที่บุคคลเพียงคนเดียวทำให้การสั่งการ นโยบายต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกันและบุคลากรเกิดความชำนาญเฉพาะด้านการประสานงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ จักรพันธ์ วงษ์บุญนาทย์ (2543, น. 47) ที่ว่าหลักการรวมอำนาจ (centralization) เป็นการรวมอำนาจการปกครอง อำนาจ

หน้าที่ (authority) ในการตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการไว้ที่รัฐส่วนกลาง อันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม เป็นผู้ดำเนินการปกครองและจัดทำบริการสาธารณะ มีการจัดระเบียบการปกครองที่กำหนดให้หน่วยการปกครองในรัฐมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดหลักการรวมอำนาจมีการรวมอำนาจในการบังคับหน่วยการปกครองต่างๆ ไว้ที่ส่วนกลางมีการรวมอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง ในการอนุมัติระเบียบหรือแก้ไข เพิกถอนการกระทำต่างๆ ไว้ที่หน่วยงานบริหารราชการส่วนกลางการปกครองเป็นไปตามลำดับชั้นระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินรวมทั้งการบริหารงานบุคคลยังขึ้นอยู่กับส่วนกลางทั้งในด้านการบังคับบัญชา การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้งและสอดคล้องกับ ฟลิปโป (Flippo, 1971) ได้กล่าวว่า การบริหารงานแบบรวบอำนาจ เรียกว่า ผู้นำแบบอำนาจนิยมจะกำหนดนโยบายและวางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเอง แล้วจึงกำหนดหรือมอบหมายให้กับสมาชิกทำตามแนวทางและแผนงานที่ตนกำหนดไว้มักไม่สนใจรับฟังความเห็นข้อเสนอแนะจากสมาชิกผู้ร่วมงานต้องทำตามและคำสั่งสุดท้ายงานต้องสำเร็จ ซึ่งแตกต่างจากองค์การโดยทั่วไป เช่น องค์การของระบบราชการตำรวจหรือรัฐวิสาหกิจที่มีการบริหารแบบการกระจายงานไปตามตำแหน่งหรือสายงานซึ่งสอดคล้องกับ Barber (2003) ได้กล่าวว่า การกระจายอำนาจภายใต้หลักการแบ่งอำนาจของส่วนกลางไปยังองค์การในระดับรองที่ออกไปทำงานในพื้นที่นอก ศูนย์กลางโดยที่องค์การอยู่ภายใต้หลักการแบ่งอำนาจนี้จะมีอิสระตามสมควรในการตัดสินใจต่างๆ ทั้งนี้อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ส่วนกลาง บางครั้งจึงเรียกการกระจายอำนาจในลักษณะนี้ว่าการกระจายอำนาจทางการบริหาร (administration decentralization) หลักการกระจายอำนาจการปกครอง หมายถึง การโอนอำนาจดำเนินกิจการทางปกครองเพื่อเป็นอิสระจากส่วนกลางด้วยหลักการกระจายอำนาจทางปกครอง เช่น รัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชนที่มีการกระจายอำนาจอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าวัดใช้ทฤษฎีการบริหารแบบดั้งเดิมคือการบริหารงานแบบรวบอำนาจ โดยไม่ได้เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมหากเป็นเช่นนี้ต่อไปการบริหารของวัดย่อมไม่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและมีประสิทธิผลในการบริหารงานของวัด ดังนั้น

วัดจึงควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารงานเสียใหม่ให้มีการเชื่อมโยงมาใช้ทฤษฎีการบริหารงานแบบเปิด โดยให้มีการแบ่งงานตามสายงานไปสู่รองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. งานวิจัยนี้ พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสมีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงดำเนินการต่อไปนี้

1.1 ควรมีการฝึกอบรมเจ้าอาวาสในด้านการบริหารก่อนเข้ารับตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยเฉพาะการฝึกอบรมภาวะผู้นำ หลักการบริหารเพื่อให้เจ้าอาวาสมีความพร้อมในการปฏิบัติกิจด้านการเป็นผู้บริหารวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

1.2 ควรมีการกระจายงานไปสู่รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและควรจัดบุคลากรที่มีประสบการณ์มีความรู้ความเข้าใจการฝึกอบรมกิจกรรมงานด้านการบริหารในสถานที่ที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหาร เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารให้กับรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสรวมถึงพระผู้รับผิดชอบตามสายงานการบริหารที่มีในแต่ละแผนกทุกๆ ด้านเพื่อพัฒนาการบริหารงานเป็นการเตรียมความพร้อมในการเป็นเจ้าอาวาสในอนาคตและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวัดที่บริหารอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เนื่องจากงานวิจัยนี้ ค้นพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหารมีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงจัดฝึกอบรมหลักการบริหาร แก่เจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสในการบริหารด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้าน เพื่อให้รู้แนวทางและวิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติกิจด้านการเป็นผู้บริหารวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. เนื่องจากงานวิจัยนี้ ค้นพบว่า การมีส่วนร่วมสนับสนุนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงเสนอว่า ควรส่งเสริมให้อุบาสก อุบาสิกา เข้ามา

มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดในรูปแบบของคณะกรรมการวัด ตลอดจนวางระบบและออกแบบกลยุทธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากภายนอกให้มากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนาและขอการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนผู้มีจิตศรัทธาในรูปแบบการเข้ามาร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมดังกล่าวรวมทั้งระดมการสนับสนุนจากภายนอกให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น จะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. เนื่องจากงานวิจัยนี้ ค้นพบว่า วัดมีการบริหารองค์การระบบปิดจากทฤษฎีแบบดั้งเดิม กล่าวคือ เจ้าอาวาสตัดสินใจกำหนดนโยบาย และวางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเอง โดยไม่สนใจรับฟังความเห็นข้อเสนอแนะจากผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ผู้ที่มีตำแหน่งตั้งแต่องค์เจ้าอาวาสลงไป โดยจะต้องทำตามแผนงานที่เจ้าอาวาสกำหนดไว้ให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งการบริหารรูปแบบดังกล่าวจะทำให้การงานการบริหารตกอยู่กับเจ้าอาวาส ส่งผลให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์และกำหนดเวลาตลอดจนผู้ที่มีตำแหน่งตั้งแต่องค์เจ้าอาวาสลงไป จะไม่มีโอกาสฝึกฝนการบริหารงาน ทั้งทักษะในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาและการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น จึงต้องใช้ทฤษฎีการบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบระบบเปิดเพื่อให้มีการกระจายงาน กระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่มีความสามารถเข้ามาร่วมบริหารงาน เพื่อให้การบริหารเป็นอิสระ โดยกระจายอำนาจในการตัดสินใจไปยังผู้บริหารทุกระดับ ให้มีอำนาจในการสั่งการ แก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้ภายในขอบเขตที่กำหนด เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าอาวาส และช่วยให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ตลอดจนเป็นการฝึกฝนบุคลากรให้มีทักษะในการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาและการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในจังหวัดอื่นๆ

2. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ของวัดในระดับต่างๆ เช่น วัดที่เป็นพระอารามหลวง ชั้น 1 พระอารามหลวง ชั้น 2 ตลอดจนวัดที่ไม่ได้เป็นพระอารามหลวง

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการบริหารกิจการของวัดในศาสนาอื่น เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกับวัดในพุทธศาสนา

References

- Barber, B. R. (2003). *Strong democracy: Participatory politics for a new age*. Los Angeles: University of California.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.) New York: John Wiley & Sons.
- Flippo, E. B. (1971). *Principles of personnel management* (3rd ed.) Tokyo: McGraw-Hill.
- Nakata , T. (2000). *Buddhist and Thai society* (2nd ed.) Bangkok: Sahaiblock & Publishing. (in Thai)
- National Office of Buddhism. (2015). *Annual meeting agenda of Buddhist ecclesiastical monks 2015*. Nakornpathom: Anonymous. (in Thai)
- Office of the Council of State. (2003). *The Sangha act of 1962*. Retrieved from [http:// www.kridika.go.th](http://www.kridika.go.th) (in Thai)
- Phra Promdilok. (2013). *Sangha*. Nakornpathom: Buddhist Association of Nakornpathom Province. (in Thai)
- Phra Promkunaporn. (1994). *Dharma brings conscious to Thai society*. Bangkok: Buddha Dharma Foundation. (in Thai)
- The Sangha Act of 1992. (1992 ,4th March). *Royal Thai Government Gazette*.109(16). 5-6. (in Thai)
- Tiyao, S. (2001). *Principles of administration* (2nd ed.). Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Tongkaew, T. (2002). Leadership: Major competence of administration in reformation period. *Academic Journal*, 5(9), 35-43. (in Thai)
- Tongprasert, J. (1998). *Modern western philosophy*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.(in Thai)
- Wongburanavart, C. (2000). *Thai government administration*. Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai)

